

G

guia didàctica

L'any 2000, les Nacions Unides van signar la Declaració del Mil·lenni, en la qual es van comprometre a complir els 8 Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), com un primer pas per reduir la pobresa extrema a la meitat el 2015.

Per exigir als països que compleixin els seus compromisos, més de 400 organitzacions membres de la Coordinadora estatal d'ONGD, entre aquestes Intermón Oxfam, ens hem sumat a la campanya Pobresa Zero.

Mou-te per la Pobresa Zero

Direcció de la col·lecció: Raquel León

Coordinació de l'autoria: Gemma Bello i Montse Riera

Consell assessor: M. Àngels Aliè, Carme Batet, Mireia Claverol, Núria Ensesa, Marga Florensa, Israel García, Joan Pere Guzmán, Laura Martí, M. Jesús del Olmo, José Palos, Desiderio de Paz, Ferran Polo, Patricia Quijano, Maria Rico, Teresa Riera, M. Lluïsa Ruiz.

Coordinació de la producció: Elisa Sarsanedas

Disseny de la coberta i interiors: Lluís Torres

Traducció: Fina Marfà

1a edició: juliol 2006

© Autoria: Marga Florensa, Mireia Claverol i Ferran Polo

© Il·lustracions: Àngel Sauret

© Intermón Oxfam

Roger de Llúria, 15. 08010 Barcelona

Tel. 93 482 07 00. Fax 93 482 07 07

info@IntermonOxfam.org

ISBN: 84-8452-436-1

Dipòsit legal:

Impressió: Gràfiques Castellbisbal, sl

Impressió a Espanya

És rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del "copyright", la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment.

Impressió en paper sense clor

GUIA DIDÀCTICA

1	<u>Introducció</u>	4
2	<u>Plantejament pedagògic</u>	9
3	<u>Objectius</u>	11
	Objectius generals	
	Objectius específics	
4	<u>Continguts</u>	12
	Actitudinals	
	Procedimentals	
	Conceptuals	
5	<u>Metodologia i propostes d'itineraris</u>	12

FITXES D'ACTIVITATS

1	<u>Desitjos, necessitats i drets</u>
2	<u>Més o menys pobres</u>
3	<u>El poder de decidir</u>
4	<u>El negoci de l'aigua</u>
5	<u>H5N1, tocat i enfonsat</u>
6	<u>La realitat de les xifres</u>
7	<u>Sí que es pot</u>
8	<u>Negociació d'alt nivell</u>
9	<u>L'arròs és vida</u>
10	<u>Els "segurates" de l'economia mundial</u>
11	<u>Tots i totes ens endeutem</u>
12	<u>Els 42 PPAE en el rànquing de l'IDH</u>
13	<u>Investiguem sobre el deute</u>
14	<u>Qui deu a qui? Pagar o no pagar?</u>
15	<u>Que no ens enganyin</u>

MATERIAL DE RECOLZAMENT

Veure annexos a la solapa

Què és...

... un material, format per una guia didàctica, itineraris i activitats, dissenyat per treballar diferents aspectes relacionats amb la pobresa a escala mundial i destinat a persones més grans de dotze anys. La seva intenció és penetrar en les causes, en les conseqüències i en les solucions de la pobresa, ja que només actuant-hi a sobre aconseguirem eradicar-la.

No pretenem abastar el tema en tota la seva complexitat; més aviat es tracta d'una iniciativa que pretén facilitar eines que ens permetin tractar conceptes com la pobresa i els drets, que ens il·luminin sobre els principals actors implicats en aquestes relacions i els mecanismes que es fan servir, i també que ens ajudin a sensibilitzar-nos sobre les conseqüències que per a bona part de la humanitat tenen aquestes relacions injustes. Tot això fomentant la participació, la tolerància i el diàleg com a alternativa no violenta a la resolució de conflictes i, sobretot, amb la vivència i la convicció que un altre món és possible.

El perquè...

... perquè des de l'equip educatiu d'IO valorem la necessitat d'oferir propostes, d'ús aïllat o conjuntament amb altres, per a l'educació formal i la no formal, que puguin ser utilitzades tant com un complement d'un treball més ampli com per al treball d'un tema concret.

Des d'on...

.. des de la perspectiva a llarg termini que incorpora la pràctica diària. Encara que reconeixem que la feina diària no repercuteix a curt termini, moltes vegades esperem resultats immediats.

... des de la soledat del professorat, gens desitjable però lamentablement usual, conscient de la necessitat d'introduir aquests temes en el currículum escolar.

... des de les dificultats concretes d'aquests petits grups de barri, parròquia, poble..., que són espais de participació, de compromís, de reflexió, en els quals aboquem somnis, en què aprenem i experimentem junts i creixem com a persones.

... des de la reivindicació del valor d'aquests grups, que formen part del teixit social, són transmissors de campanyes, transmissors d'informació alternativa, transmissors de formes d'organització... Com a part integradora de la base social i dels moviments socials.

... des de la convicció que la persona no només està preparada per rebre, sinó que també és agent i instrument transformador de la seva realitat.

... des de la nostra visió local, per passar a la visió global, a la responsabilitat envers altres comunitats, el medi ambient i els drets de les generacions futures.

... des del nostre contacte amb el més proper. És el que ens fa promoure la participació, el suport i la responsabilitat compartida en els fòrums i les trobades internacionals.

Per a qui... ..

... per a grups de joves, grups i comitès de solidaritat, associacions de veïns... Les persones que estem implicades en els grups de base donem a aquest concepte un sentit molt ampli. I hi tenim cabuda tots i totes...

... per a educadores i educadors que vulguin incorporar activitats des d'un altre punt de vista o ampliar la visió esbiaixada i parcial de la majoria dels llibres de text.

... per a totes aquelles persones que tenim ganes de continuar aprenent i formant-nos, de continuar experimentant, de continuar creant i imaginant, de continuar somiant...

Per a què... ..

... per acompanyar els processos dels grups de base, quan ho considerin necessari. No sabem si compartim amb nosaltres la sensació constant d'estar inventant la sopa d'all; de vegades no som capaços de mesurar la repercussió de les accions que duem a terme; altres vegades les nostres convocatòries no tenen l'acollida que esperàvem, o tenim la sensació que les dificultats ens ultrapassen, que no som capaços d'afrontar-les. Sens dubte compartim moments d'impotència ("No puc fer res") i de desconcert ("No sé què s'hi pot fer"). Més que mai cal continuar buscant, continuar compartint, continuar trobant-nos.

... per compartir la nostra feina amb altres persones. Utilitzeu el que us serveixi, copieu-ho, modifiqueu-ho, fotocopieu-ho... Tots sabem de què estem parlant. La intenció és que els grups adaptin els objectius i les activitats a les necessitats i a les possibilitats de les seves realitats. Aquest material és un mitjà, no un fi en si mateix.

... amb l'objectiu final que un altre món és possible, sense perdre com a referència les persones i els pobles que pateixen les conseqüències de les relacions econòmiques injustes.

... per continuar somiant.

(...)

*Els portadors de somnis coneixien el seu poder
i per això no s'estranyaven
i també sabien que la vida els havia engendrat
per protegir-se de la mort que anuncien les profecies.
I per això defensaven la seva vida fins amb la mort,
i per això cultivaven jardins de somnis
i els exportaven amb grans llaços de colors.*

(...)

*I en el món s'ha desfermat un gran tràfic de somnis
que no poden aturar els traficants de la mort;
i pertot hi ha paquets amb grans llaços
que només aquesta raça d'homes pot veure
i la llavor d'aquests somnis no es pot detectar
perquè està embolicada en vermells cors,
en amplis vestits de maternitat,
on peüets somiadors esvaloten els ventres
que els porten.
Diuen que la terra després de parir-los
va desencadenar un cel d'arc iris
i va bufar de fecunditat les arrels dels arbres.
Nosaltres només sabem que els hem vist.
Sabem que la vida els va engendrar
per protegir-se de la mort que anuncien les profecies.*

Els portadors de somnis. Gioconda Belli.

Com utilitzar-lo...

Aquest material està pensat com un conjunt d'activitats útils, fàcils de dur a terme i que requereixen únicament un mínim de preparació de la persona que dinamitza el grup.

El seu disseny permet diverses possibilitats d'utilització seguint diferents itineraris. També hem procurat que les activitats siguin independents. Aquest material pot ser utilitzat tant pels grups de base com per estudiants, com a part del currículum escolar.

Tant els itineraris com les activitats es poden adaptar a les diferents possibilitats i necessitats d'acord amb cada realitat.

Aquest material educatiu consta de:

GUIA DIDÀCTICA

Hi trobareu el contingut i la metodologia que us proposem seguir.

ACTIVITATS

Quinze fitxes en les quals s'apunten les dinàmiques de cada activitat.

ANNEXOS

A la solapa posterior hi ha el material necessari per realitzar les activitats.

Activitat 1: Desitjos, necessitats i drets

Annex 1 Fitxa de recull de dades
Qüestionari

Activitat 2: Més o menys pobres

Annex 2 Fotografies per ordenar
Retrat de la pobresa
Baròmetre de classe

Activitat 3: El poder de decidir

Annex 3a Textos FAO
Annex 3b Còmic *Creant dependència*

Activitat 4: El negoci de l'aigua

Annex 4 Fitxa de treball: *Un bé escàs... que es vol privatitzar...
contra el desig de la ciutadania*

Activitat 5: H5N1, tocat i enfonsat

Activitat 6: La realitat de les xifres

Activitat 7: Sí que es pot

Activitat 8: Negociació d'alt nivell

Annex 8a Instruccions del joc de simulació i
fitxa del país de NIEPSE
Annex 8b Instruccions del joc de simulació i
fitxa del país de ILATI

Activitat 9: L'arròs és vida

Annex 9a Rols
Preus, bitllets, tetràedres
Annex 9b Esquema conceptual: la realitat i el joc
Frases
El laberint

Activitat 10: Els “segurates” de l’economia mundial

Annex 10 Text: *El Fons Monetari Internacional*
Text: *El Banc Mundial*
Text: *L’Organització Mundial del Comerç*
Qüestionari

Activitat 11: Tots i totes ens endeutem

Annex 11 Text: *Tots i totes ens endeutem*
Fitxes d’evolució del deute; gràfics
Qüestionaris

Activitat 12: Els 42 PPAE en el ranking de l’IDH

Annex 12a Text: *Índex de Desenvolupament Humà*
Mapa de Peters
Annex 12b Dades de l’Índex de Desenvolupament Humà

Activitat 13: Investiguem sobre el deute

Annex 13 Vinyetes
Qüestionari i taula d’argumentacions

Activitat 14: Qui deu a qui? Pagar o no pagar?

Annex 14a Argumentacions en contra del debat
Annex 14b Argumentacions a favor del debat

Activitat 15: Que no ens enganyin

Annex 15 Textos: *Que no ens enganyin*

Informació addicional

Annex 16 Objectius de Desenvolupament del Mil·leni
Annex 17 Informació addicional sobre el deute extern

El plantejament pedagògic intenta contribuir a conscienciar i sensibilitzar sobre la possibilitat d’establir unes altres relacions econòmiques, socials, personals, ja que les regles del joc que se segueixen actualment provoquen situacions d’injustícia a la major part del planeta.

Mitjançant l’aprenentatge significatiu podrem passar de les situacions de vida quotidiana a les globals, tant des de la reivindicació com des de la participació i l’acció; a curt termini o bé amb perspectiva de futur, pensant en les noves generacions.

El plantejament pedagògic parteix de l'informe de la Comissió Internacional sobre l'Educació del segle XXI de la Unesco, "L'educació amaga un tresor", que descriu les línies mestres que probablement seguirà l'educació en els propers vint anys. Una de les conclusions de l'informe és que l'educació ha d'assumir la responsabilitat d'"estructurar-se al voltant de quatre pilars fonamentals que, en el transcurs de la vida, seran per a cada persona els pilars del coneixement: aprendre a veure, aprendre a pensar, aprendre a fer, aprendre a ésser, aprendre a conèixer i aprendre a transformar".

Aprendre a veure

Aprendre no a conèixer uns continguts ja establerts, sinó a desenvolupar les capacitats, les estratègies i els recursos per accedir a noves dades i processar-les. En definitiva, accedir al procés de coneixement.

Ajudar al desenvolupament de la sensibilitat i l'agudesa de les persones, que ens capacita per veure-hi més enllà d'allò que ens mostra la finestra de la societat de consum. Buscar, interessar-se, apropar-se i conèixer "l'altra cara" de la vida, fins i tot entrar-hi en contacte. Es tracta de convertir-nos en investigadors de la realitat, d'anar més enllà i de no quedar-nos amb els arguments inamovibles que ens llancen, per exemple, els mitjans de comunicació ("Així és la realitat i així els l'hem explicada").

Ser inconformistes i qüestionar el que veiem (o allò que ens fan veure), agusar els sentits, entrenar-los. Estar alerta a les experiències, a les realitats i a les informacions que ens envolten. Observar i informar-nos sobre el que passa al barri, a la ciutat, al planeta.

Aprendre a pensar

Adonar-nos de la nostra capacitat de plantejar-nos preguntes sobre les experiències, les realitats i les informacions que hem conegut. Pensar-hi, buscant criteris i valors que dignifiquin la vida dels éssers humans.

Combinar un coneixement que permeti realitzar bons diagnòstics de les causes i les conseqüències de les injustícies amb eines i dinàmiques que ajudin a estructurar i organitzar les informacions rebudes a través de diferents mitjans, tot fomentant una actitud creativa i innovadora capaç de dissenyar i de buscar alternatives a aquestes injustícies.

Aprendre a fer

Preparar les persones per al desenvolupament de competències i habilitats per dissenyar i dur a terme accions, projectes..., amb creativitat, amb imaginació, amb capacitat de revisió i autocrítica, tot fomentant la feina en equip, la presa de decisions, la responsabilitat individual, la responsabilitat compartida... Sensibilitzar els altres i arribar-hi mitjançant preguntes que qüestionin, que ens facin bellugar a nosaltres mateixos.

Aprendre a fer és la via per transformar propostes en resultats, alternatives en solucions, utopia en realitat. Així, fer es transforma en font d'aprenentatge que alimenta el coneixement. Aprenem per fer coses i ens preparem per oferir la nostra aportació a un món que no ens agrada i que volem transformar. En aquest apartat cobra importància la participació, el compromís de crear espais i llocs on la gent se senti activa, protagonista de la seva història i convidada a participar, a prendre-hi part.

Aprendre a ésser

És el desenvolupament de cada persona, de totes les facetes de la seva existència i en qualsevol dels seus rols: com a individu, com a membre d'una comunitat, com a ciutadà i ciutadana. Implica la capacitat de resoldre els seus propis problemes, prendre decisions i responsabilitzar-se de la pròpia vida amb llibertat de pensament, seny, sentiment i imaginació.

Aprendre a ser és el resultat de l'harmonia entre les exigències de l'individu, les del seu grup social i les de la societat de la qual forma part. Una harmonia que rep les influències de les etapes de la vida i els canvis de l'entorn. Una harmonia que exigeix un perfeccionament constant de cada ésser humà i no significa ni passivitat, ni contemplació, ni egocentrisme. Una major capacitat d'autonomia i de seny que hauria d'anar acompanyada de l'enfortiment de la responsabilitat personal en la realització del destí col·lectiu. Ser significa, abans que cap altra cosa, contribuir a un món millor.

Aprendre a conviure

Aprendre a conviure amb els altres i a treballar en projectes comuns constitueix una habilitat que cal desenvolupar. Aprendre a viure amb els altres en el dia a dia i aprendre a ser ciutadans del món, conscients, crítics, responsables, tolerants, participatius i solidaris. Comprometre's amb les comunitats i els pobles que en altres llocs del planeta viuen en condicions indignes. Comprometre's amb la conservació del medi ambient i assumir la responsabilitat que implica formar part de la biosfera, i la nostra interdependència i solidaritat amb el conjunt d'organismes i d'éssers vius que la integren; comprometre's amb les generacions futures.

Aprendre a transformar

Però no n'hi ha prou que l'educació s'hagi d'estructurar al voltant d'aquests pilars. Sense un permanent horitzó de compromís en la transformació d'aquest món injust, podem caure fàcilment en l'afavoriment del cinisme de l'individualista format i informat que, des del seu pedestal, s'ho mira tot de lluny estant.

Aprendre a transformar no significa únicament introduir-se en els mecanismes no violents de pressió i incidència política, de reconeixement del poder real que individualment i col·lectivament es tenen (com a consumidors, votants i creadors d'opinió, en la seva actitud més passiva). També significa descobrir que "sí que es pot", o millor encara, que "sí que podem". Significa, en definitiva, aprendre a ser actors actius, a experimentar comportaments positius que ens "omplen" i que ens van ajudant en el lent procés de convertir-nos en "virtuosos" més que en "carregats" de valors o "moralistes".

Per les característiques d'aquest material, no pretenem plasmar uns objectius tancats. La intenció és que els educadors adapteu els objectius i les activitats a les necessitats i les possibilitats de la vostra realitat.

Objectius generals

- Reconèixer que tenir totes les necessitats bàsiques cobertes és el principal dret humà universal i comprendre que el seu incompliment es deu únicament a la voluntat política, no a dificultats tècniques o tecnològiques.
- Identificar tres de les grans causes que impossibiliten el compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni: regles comercials injustes, deute extern asfixiant i corrupció (en l'àmbit polític i empresarial, tant al Nord com al Sud).
- Reconèixer la força que tenim els ciutadans i ciutadanes dels països enriquits com a consumidors i com a votants.

Objectius específics

- Reconèixer quines són les necessitats bàsiques vitals i identificar-les com a drets humans universals.
- Identificar la pobresa com la manca d'oportunitats per decidir sobre la pròpia vida, reconeixent les diferents gradacions que s'hi fan, la seva temporalitat i la seva ubicació geogràfica, i iniciar-se en les causes que la provoquen.
- Conèixer algunes de les regles del comerç internacional, en especial les normes sobre patents i defensa de la propietat intel·lectual, i els principals organismes multilaterals que les controlen.
- Reconèixer els pros i els contres que implica el lliure comerç i el proteccionisme.
- Identificar els diferents actors que intervenen en les relacions de poder del món actual i reconèixer el paper de cadascun d'aquests.
- Analitzar i comprendre el paper nefast del deute extern en el manteniment de la pobresa extrema a escala mundial.
- Prendre consciència del paper personal i col·lectiu com a agents de sensibilització i de transformació.

Actitudinals

- Participació
- Organització i/o autoorganització
- Coordinació amb altres persones i/o grups
- Reflexió crítica
- Empatia

Procedimentals

- Anàlisi de textos i dades
- Lectura d'imatges i fotografies
- Jocs de rol i de simulació
- Confecció de murals
- Escolta activa
- Argumentació lògica
- Utilització de cartografia

Conceptuals

- Desitjos, necessitats i drets
- Pobresa
- Transgènics, patents i propietat intel·lectual
- Privatitzacions
- Medicaments essencials
- Comerç internacional: regles i organismes reguladors
- Deute extern

Us oferim diferents itineraris per les activitats que formen el material. Els itineraris es basen en el plantejament pedagògic explicat anteriorment.

No són itineraris tancats, sinó que podeu organitzar-los, ampliar-los o reduir-los.

Us proposem sis itineraris, amb la corresponent justificació.

Itinerari 1: Drets Humans

- ▼ **ACTIVITAT 1** ▼
Desitjos, necessitats i drets
- ▼ **ACTIVITAT 2** ▼
Més o menys pobres
- ▼ **ACTIVITAT 3** ▼
El poder de decidir
- ▼ **ACTIVITAT 4** ▼
El negoci de l'aigua
- ▼ **ACTIVITAT 6** ▼
La realitat de les xifres
- ▬ **ACTIVITAT 7** ▬
Sí que es pot

Amb les dues primeres activitats es pretén aclarir dos dels conceptes bàsics que regularment s'utilitzen: dret i pobresa. Amb la primera s'espera que arribem a atorgar la categoria de dret a tota aquella necessitat que sigui vital, aquella sense el compliment de la qual perdem la vida. Amb la segona s'espera que arribem a reconèixer la pobresa com aquella situació de les persones més enllà de la mera absència o falta de diners.

Un cop tinguem clars els dos conceptes anteriors abordarem, amb les següents activitats, algunes causes de l'incompliment dels drets humans universals: el de l'alimentació, el de l'accés a l'aigua potable i el de l'accés als medicaments.

Podrem descobrir com es crea dependència alimentària i de quina manera això comporta, sovint, fam per a una part de la població. També descobrirem com hi ha empreses que pretenen fer negoci amb els drets humans bàsics, com és el cas de les privatitzacions del servei d'abastament d'aigua potable. Finalment descobrirem com les lleis que defensen les patents de les empreses farmacèutiques impedeixen a milions de persones curar les seves malalties.

Itinerari 2: Seguretat alimentària

Per arribar a obtenir el màxim profit de l'activitat 3 i comprendre la importància que té per a un país i els seus habitants el control de la seva pròpia alimentació (sobirania alimentària) es proposa aquest itinerari de quatre activitats.

Amb les dues primeres activitats proposades aconseguirem familiaritzar-nos amb el que signifiquen els aranzels i entreveure aspectes positius i negatius tant del lliure mercat com del proteccionisme. Alhora, ens informarem de quins són els organismes multilaterals que controlen i regulen l'economia mundial i, en especial, el comerç internacional.

Amb la tercera activitat es pretén experimentar com el joc del lliure mercat comercial actual es juga amb trampes (el dumping) i porta milions de persones a la pobresa extrema. Finalment, amb l'última activitat reorganitzarem tota la informació i podrem comprendre i identificar millor una de les causes de la pobresa.

Itinerari 3: Causes de la pobresa

ACTIVITAT 10

Els "segurates" de l'economia mundial

ACTIVITAT 12

Els 42 PPAE en el rànquing de l'IDH

ACTIVITAT 13

Investiguem sobre el deute

ACTIVITAT 4

El negoci de l'aigua

Amb aquestes quatre activitats (un xic extenses) identificarem les tres principals causes de la pobresa: les regles injustes del comerç internacional, l'escandalós deute extern i la corrupció.

Iniciarem l'itinerari amb la informació que ens dóna la primera activitat. Qui i com s'organitza l'economia mundial. Amb les altres dues activitats descobrirem la relació que té el deute amb la pobresa, el seus origen, manteniment i creixement. També veurem com en obligar certs països deutors a pagar es provoca que aquests privatitzin fins i tot els drets dels seus ciutadans. Com a exemple parlarem de l'accés a l'aigua potable.

La corrupció no s'aborda en una activitat concreta. Està present en totes, amb la idea que tan corrupte és el polític que ven el seu país, com el banc, l'empresa o la societat que el compra.

Itinerari 4: Patents

▼ **ACTIVITAT 10** ▼

Els "segurates" de l'economia mundial

▼ **ACTIVITAT 3** ▼

El poder de decidir

▼ **ACTIVITAT 6** ▼

La realitat de les xifres

▬ **ACTIVITAT 7** ▬

Sí que es pot

Amb aquest itinerari es pretén abordar amb més profunditat el debat entre el dret a la salut, un dret humà bàsic, i el dret a la propietat. En concret la propietat intel·lectual i la seva regulació dins l'Organització Mundial del Comerç (Aspectes dels Drets de Propietat Intel·lectual relacionats amb el Comerç, ADPIC o TRIPS, la sigla anglesa).

Novament s'inicia l'itinerari amb la idea d'informar-nos de qui i com s'organitza l'economia mundial, per passar després a altres tres activitats que aborden el debat entre patents i alimentació, en una activitat, i patents i accés als medicaments, en les altres dues.

Itinerari 5: Salut

- ▼ **ACTIVITAT 5** ▼
H5N1, tocat i enfonsat
- ▼ **ACTIVITAT 6** ▼
La realitat de les xifres
- **ACTIVITAT 7** ■
Sí que es pot

Aquest itinerari tracta exclusivament de l'àmbit de la salut. Amb les seves tres activitats podrem treballar la problemàtica de l'accés a medicaments, el paper de les farmacèutiques, així com també tot el que significa el sistema de patents per a les persones, especialment per a les més pobres.

Les dues primeres activitats ens permetran identificar els mecanismes i els actors que impedeixen l'accés universal als medicaments.

Amb l'última activitat podrem treballar i reflexionar sobre el poder de transformació de la ciutadania global.

Itinerari 6: Deute extern

- ▼ **ACTIVITAT 11** ▼
Tots i totes ens endeutem
- ▼ **ACTIVITAT 12** ▼
Els 42 PPAE en el rànquing de l'IDH
- ▼ **ACTIVITAT 13** ▼
Investiguem sobre el deute
- ▼ **ACTIVITAT 14** ▼
Qui deu a qui? Pagar o no pagar?
- **ACTIVITAT 15** ■
Que no ens enganyin

Aquest itinerari aborda l'àmplia dimensió que el deute extern té i genera. Permet treballar temàtiques com el deute extern, pobresa severa, Índex de Desenvolupament Humà (IDH), principals organismes internacionals que intervenen en la contracció de deute, les necessitats essencials bàsiques, la justícia social, la cancel·lació del deute extern, els Plans d'Ajust Estructural (PAE) i els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, entre d'altres.

Estan plantejades de manera que seguint l'itinerari tinguem la possibilitat de treballar els temes que conformen el deute extern de manera seqüencial i organitzada. També es treballa, amb la primera i l'última activitat, el nostre paper com a ciutadans amb poder de transformar.